

A kongresszus megnyitó ülése.

Gróf Desseffy Aurél diszelnök: Tisztelt uraim! Van szerencsém a megjelenteket üdvözölni. Felkérem Bedő Albert ur Óméltóságát, sziveskedjék, mint a rendező-bizottság elnöke, bevezető előterjesztését megtenni. *(Halljuk! Halljuk!)*

Bedő Albert: Tisztelt Uraim! Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, melynek hasznos és elismerésre méltó munkássága az egész országra kiterjed, abból az okból, mert hazánknak egyre több polgára hagyja el szülőföldjét s idegen országba való vándorlás által kívánja sorsát javítani, szükségesnek ismerte, hogy a kivándorlás okainak mibenléte s a megszüntetésére alkalmas intézkedések megjelölése, az ország különböző részeiben megtartandó kongresszusok útján és a közvetlenebbül érdekelt meghallgatásával tárgyalassék.

A kivándorlás ügyét tárgyaló kongresszusnak a Székely-földön való megtartása alkalmából az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, a Székely Egyesület, az Erdélyi Magyar Köz-mívelődési Egyesület, a Marosvásárhelyi Kereskedelmi és Iparkamara és a Marosvásárhelyi Székelytársaság a kebelükből kiküldött bizottságok együttes tanácskozásai alapján abban egyeztek meg, hogy a Székelyföldön megtartandó kongresszust az 5 testület együttesen rendezi s annak működési köre, figyelemmel a székely nép közgazdasági helyzetére, terjesztessék ki mindazokra a földmívelési, ipari, kereskedelmi és közmívelődési kérdésekre, melyeknek törvényhozási, kormányzati vagy társadalmi uton való megoldása alkalmas lehet a székely nép mai szenvedő helyzetének javítására s kivándorlásának csökkentésére.

Az előbb névszerint is megjelölt öt testület megbizottai, s illetve az ügyek intézésére rendelt végrehajtó bizottságnak

a rendezés munkájában fáradozó tagjai állapították meg ennek a kongresszusnak t. tagtársaim előtt ismeretes szervezetét s végezték az ügyek megfelelő előkészítését és tették ezt megbízóik céljának megfelelően egyedül és kizárólag a székely nép javának szolgálata végett és semmi más tekintetek által nem vezéreltetve vállalkoztak arra, hogy a nagy feladatok megoldásának előkészítésére hivatott székely kongresszus rendezését teljesítsék.

Nemcsak a rendező egyesületek tudták, de mi is, kik itt jelen vagyunk, mindannyian igen jól tudjuk, hogy a kongresszusok tanácskozásai még nem jelenthetik a viszonyoknak azonnal való jobbá alakulását, hanem egyedül és csupán a közjó előmozdításáért gondolkodó és fáradozó elméknek a segítő eszközök és intézmények egyetértő megjelölésére törekvő társulását. De hogy aztán ezek az egyetértően megjelölt eszközök és intézmények valósággá, vérré és hussá legyenek, ez magára a székely népre is csak akkor várható, ha ennek a népnek kebeléből is mindenki, nagyja és kicsije egyaránt arra fog dolgozni, hogy maga legyen legelső sorban sorsa javításának, mind a földmivelés, mind pedig kiválóképen az ipari foglalkozás terén legkitartóbb munkása és pedig aként, hogy mind a családi, mind a közélet körében kötelességét hiven s munkáját szorgalommal teljesítve, erkölcsösen és takarékosan éljen, az igazság és becsület útján haladjon, a korcsmát kerülje és Isten házáat keresse!

Nem lehet kétség abban, hogy az a virágzó polgári jólét, melyre a székely népnek úgy hivatásánál és értelmiségénél fogva, mint földjének természeti minősége alapján, jogosultsága van s melynek elérhetésére dolgozni most ide jöttünk, elérhetővé is válik; s ez a nép, melynek most a megélhetés eszközeinek megnyerhetéséért súlyos küzdelmeket és nélkülözéseket kell viselni, megmentve lesz önmagának, a magyar nemzetnek s az emberi kultúra szolgálatának.

A kongresszus dolgozni jött annak a népnek mentésére, melyet az Isteni gondviselés azért állított e helyre, a székelyek földjére, hogy benne és a kebeléből másfélezer év óta fel-feltörő ősi erőben, itt a régi Etelköz legközelebbi magyar szomszédságában, kiapadhatatlan forrást alkosson

annak a magyar nemzetnek örökké való éltetésére, felfrissítésére és erősítésére, melyet a népfajok életének és elmúlásának sorsát természetszerű következetességgel intéző örök törvények, a Duna általa elfoglalt keleti vidékének gazdasági művelésére és uralmára s a kelet-európai népek kulturális fejlődésének is védelmére és segítségére rendelték!

Adja a Mindenható, hogy a székely nép szenvedő sorsának megváltoztatására irányzott nemes törekvéseink, az óhajtott siker biztosabb elérhetése végett, egyetértő megállapodások útján érvényesüljenek, hogy így azok a határozati javaslatok, melyeket a kongresszust rendező testületek kiküldött megbízottai alkalmasoknak és célravezetőeknek ismerve a kongresszus elé terjesztenek, áldásos gyümölcseiket mielőbb megteremhessék.

Tisztelettel kérem azért mindannyiunk nevében Nagyméltóságodat, mint diszelnökünket, hogy a székely kongresszust munkásságának megkezdhetése végett megnyitni kegyeskedjék. *(Zajos éljenzés és taps.)*

A kongresszus tagjainak zajos éljenzése közben állott fel

Dessewffy Aurél gróf szólásra s a következő beszédet mondta:

Tisztelt Uraim! Nem kívánok azoknak ismétlésébe bocsájkozni, miket a rendező-bizottság igen tisztelt elnöke szíves volt itten elmondani, de midőn ez alkalommal azért gyűltünk egybe, hogy munkálkodásunkkal a végrehajtó bizottság előkészítő munkálatai alapján egy oly kérdés megoldásához járuljunk, a mely csekély erőnk és munkásságunkhoz képest nem kis feladat, bátor vagyok mégis röviden a kérdés lényegét érinteni. *(Halljuk!)* Ha körülnézünk Európában, azt látjuk, hogy ama nagy nemzetek agglomerációja dominál ugy kulturális, mint anyagi téren is, melyek a kellő eszközöket ugy saját anyagi erejükben, mint közgazdasági s egyéb tényezőkben feltalálva, az agglomeráció erejénél fogva nagy politikai, társadalmi és kulturális feladatokat tudnak teljesíteni és tudnak megoldani. Akár a nagy-német, akár a szláv államok óriási erejét nézzük, nézetem szerint bizonyos borzongás kell, hogy elfogjon bennünket, mert mi ezen két nagy hatalom közé beékelve, ugy csekély

számunknál, mint kulturális visszamaradottságunknál fogva az átmeneti időszak közgazdasági nehézségeivel küzdve, ezen feladatot egykönnyen megoldani nem fogjuk tudni. És éppen ezért, mint igen tisztelt elnöktársam és barátom mondta, az állam, a társadalom és minden egyéb tényezőknél együttes közreműködésével sikerülhet csak a megoldás stádiumába juttatni. Ezt a feladatot geográfiai szituációnk is mintegy kötelesség gyanánt rója ránk; azért szerintem éppen azon szomorú jelenség, a mely körülbelül 10—12 év előtt éreztette legelőször hatását hazánkban, a mely a kivándorlásban mutatkozott s először hazánk északi s közgazdasági tekintetben leggyengébb vidékén kezdett megindulni, nevezetesen Sárosban és Felső-Zemplénben, később mind jobban és jobban terjedt s azt lehet mondani, hogy az utolsó öt évben immár kalamitássá vált: kell, hogy a tettek mezejére serkentsen bennünket, mert a kivándorlás folytán számunk folyton csökken, igen sok kézi- és munkaerő, a mely itt használható volna, elvész, a legsúlyosabb baj pedig az, hogy a Romániába vagy Amerikába kivándorolt honfitársaink leikéből kivész a hozánk tartozandóság érzete. Ha visszajutnak is, többé itt nem érzik jól magukat, törvényeink is olyanok, hogy a kivándorlók, honosságukat elveszítvén, az anyaországgal való összeköttetésüket nem bírják fentartani. Nagy részük örökre elszakad a hazától. *(Igaz! Ugy van.)* Éppen ezért, t. uraim, ez a nagy kérdés, a székely-kérdés szintén a kivándorlás kérdésének csak egyik ágát képezi, de összeköttetésben lévén nagy kulturális, társadalmi, nemzeti és közgazdasági kérdések egész seregével, könnyen meg nem oldható. Azért a magam részéről azon óhajtásomnak adok itt kifejezést, hogy ezen munkálkodásunk olyan eredménnyel járjon, mely a nemzetet, a magyar társadalmat apathiájából felrázhatja. *(Zajos éljenzés)*

A legutóbbi időben, pár év óta kormányzatunk is úgy a kivándorlás, mint a székely-kérdés iránt élénk érdeklődést tanúsít s egy egyént meg is bizott már a székely-kérdés kizárólagos tanulmányozásával. *(Hosszas éljenzés)* Ezért t. kongresszus, szerintem elismerésünket kell itt kifejeznünk a kormány iránt s azon reményben nyitom

meg a kongresszus tanácskozásait, hogy munkálkodásunk hasznos gyümölcsöt hozó lesz s képesek leszünk oly javaslatokat ajánlani a kormánynak, társadalomnak és közvéleménynek, a melyek a kivándorlási kérdés ezen ágazata, tudniillik a székely-kérdés megoldására alkalmasak lesznek, s a melyekkel, hiszem, hogy szolgálatot tehetünk magunknak, a közügynek és a hazának. Ezen hitben nyitom meg a kongresszus tanácskozásait. (*Hosszantartó lelkes éljenzés és taps.*)

Molnár Józsiás: Mélyen tisztelt Kongresszus! Személyes kérdésben kérek szót. (*Közbeszólás: Már most?*) Csak röviden kívánok szólni, mert sokkal jobban becsülöm a Kongresszus idejét és béketűrését, sem hogy szándékom lehetne azt ok nélkül igénybe venni. Mindazonáltal egy igen fontos kérdésben, a mely szorosan összefügg a székelység fenmaradhatásával, kötelességemnek érzem úgy a t. elnökség, mint a kongresszusi tagok figyelmét felhívni. Én úgy vagyok meggyőződve, hogyha komolyan segíteni akarunk a székelységen, akkor első kötelességünk, hogy ne engedjük tőle elvenni azt a földet, mely az övé. (*Helyeslés.*) És mivel ez a meggyőződésem, bizonyos idő óta működöm is ebben az irányban. Kétszer is interpelláltam már a kormányt s minden alkalmat felhasználok, hogy az illetékes köröket figyelmessé tegyem a székelységet fenyegető csapásra. Ezen eljárásom közben Bedő Albert ur öméltóságával is érintkeztem, a ki nemcsak osztozott nézetemben, hanem arra is felhívott, hogy erről a kérdéstről egy brosurát írjak. Megfeleltem e fölhívásnak s beküldtem az elnökségnek munkálatomat, de annak sorsáról mitsem hallottam. Később személyesen intézvén kérdést az elnök urhoz, ő azt mondotta, hogy munkálatomat kissé meg kellene rövidíteni. (*Fölkiáltások: Eláll! Eláll!*) Bocsánatot kérek, én hirlapilag nem nyilatkozhattam, mert megkötötték a kezemet, azt mondván, hogy ne nyilatkozzam, majd több ezer példányban kinyomatják és szétosztatják brosurámat. Csak most, az utolsó perczen kellett róla meggyőződnöm, hogy ez nem történt meg kellő időben. (*Eláll! Eláll!*) Ugyan miért álljak el? Hát van-e ennél fontosabb kérdés? (*Nagy zaj. Halljuk ! Halljuk!*) Őseink vérrrel szereztek meg ezt a földet, nem adhatjuk oda, erről a földről mi akarunk határozni. (*Térjünk a napirendre!*) Ez a füzet hivatva lett volna arra, hogy a székelység tudomást szerezzen róla, hogy itt mi történik. De a mint mondom, a brosurá csak későn és megcsontitva jelent meg, holott én hátározottan kikötöttem, hogy ahhoz semmit hozzátenni és belőle semmit el venni nem szabad.

Bedő Albert elnök: (*Csönget. Halljuk az elnököt! Nagy zaj. Szónok tovább akar beszélni. Zajos fölkiáltások: Eláll! Eláll! Halljuk az elnököt! Elnök csönget.*) T. Uram! A felszólaló tagtárs ur a kongresszus napirendjének tárgyalásába a kongresszus szabályzatának ellenére bocsátkozott bele s az elnökség csak a személye iránti tiszteletből hall-

gatta őt mostanáig. A kongresszus napirendje meg van állapítva s a plénumban más dolgok nem tárgyalhatók, mint azok a határozatok, melyeket az egyes szakosztályok elfogadtak (*Ugy van! Ugy van!*) és a melyek fölött a plénum egyszerű szavazással dönt, hogy elfogadjá-e azokat, igen vagy nem? (*Helyeslés.*) Ennélfogva Molnár Józsiás t. tagtárs részéről a kongresszus napirendjére vonatkozó előadásnak helye nem lehet, neki a szót tovább át nem adom, s azt tőle a szabályok alapján megvonom. (*Általános helyeslés.*)

Becze Antal, Csik vármegye alispánja: Mélyen tisztelt uraim! Azon lelkes beszéd után, melylyel elnök ur ő nagyméltósága a kongresszust megnyitni kegyeskedett, legyen szabad nekem, mint Csik vármegye jelenlegi képviselőjének e vármegye és közvetlenül az egész Székelyföld nevében Önöket Erdélyben üdvözölnöm. Mi a Székelyföldre láncozott hazaszeretet martirjai másfél ezer év óta állunk őrt az ország keleti határszélén; küzdöttünk, vértettünk, fogytunk a hosszas harcok alatt, de sohasem panaszkodtunk, mert láttuk, hogy az anyaország sorsunknak hű osztályosa. Csak az utolsó félszázad alatt szisszentünk fel, midőn egy-egy ősi jogunk elvételre és helyébe teher vettetett reánk. A békés fejlődés korszakában az isteni gondviselés számunkat megkésztette és az utolsó évtized alatt láttuk, hogy az a föld, mely a miénk, ma már nem képes bennünket eltartani. Ekkor jajdultunk föl először és ti kedves Véreim, a mi hívó szavunkat meghallottátok és eljöttetek hozzánk; több mint egy évi fáradsággal s az üggyhez méltó kitartással kerestétek a megmentés eszközeit. Mesés kincseket halmoztatok össze s most eljöttetek ide hozzánk személyesen, hogy ama kincsek legértékesebbjeit kiválogatva, nekünk ajándékozzátok s bennünket ismét nagygyá tegyetek. A népfajszeretet ez égiszítő munkájában mi csak remegő kézzel vehetünk részt, mert a hosszas küzdelmek alatt elbágyadtunk, arra sem vagyunk képesek, hogy a sebekre rámutassunk. A mi karunk lankadt, tőlünk ne munkát, hanem csak imát várjatok! (*Zajos éljenzés.*)

Gróf Dessewffy Aurél diszelnök: Felkéri dr. Szádeczky Lajos, kolozsvári egyetemi tanárt, hogy előadását megtartani szíveskedjék. (*Halljuk!*)